

سیستان و بلوچستان در بحران سیل

رئیس سازمان امداد و نجات جمعیت هلال احمر اعلام کرد که بیشترین مأموریت‌های امدادی انجام‌شده مربوط به استان سیستان و بلوچستان است. بابک محمودی درباره آخرین وضعیت اقدامات امدادی جمعیت هلال احمر برای سیل‌زدگان در سه استان سیستان و بلوچستان، کرمان و هرمزگان به ایسنا گفت: «عملیات امدادرسانی به سیل‌زدگان مناطق جنوب شرقی کشور، همچنان ادامه دارد. ایسنا مأموریت از ۲۷ فروردین ماه و همزمان با موج جدید بارش‌های شدید در جنوب شرق کشور آغاز شده است و نیروهای جمعیت هلال احمر در همان لحظات اولیه در محل حاضر شده و اقدامات خود را آغاز کردند.» به گفته او، بیشترین مأموریت انجام‌شده مربوط به استان سیستان و بلوچستان بوده است. در این مأموریت در گام نخست سه اردوگاه اضطراری در مناطق سیل‌زده ایجاد و در مجموع نیز برای ۴۵۰۹ نفر شرایط اسکان اضطراری فراهم شد.

کم‌بارشی در ۴ استان

رئیس مرکز ملی اقلیم و مدیریت بحران خشکسالی سازمان هواشناسی کشور با بیان اینکه از ابتدای امسال، کشور به‌طور متوسط ۱۶ درصد بارش بیشتری دریافت کرده است، گفت: «با این حال استان‌های دامنه جنوبی البرز مانند تهران، سمنان و قزوین با کم‌بارشی شدیدی مواجه بوده‌اند.» احد وظیفه به ایسنا گفت: «کشور از ابتدای بهار تا دوم اردیبهشت‌ماه به‌طور متوسط ۴۳ میلی‌متر بارش دریافت کرد. با توجه به اینکه میانگین بلندمدت بارش طی این بازه زمانی ۳۷ میلی‌متر است، بارندگی در سال جاری نسبت به وضعیت نرمال بیشتر بوده و ۱۶ درصد فراتر از میانگین بلندمدت ثبت شده است.» او ادامه داد: «از ابتدای سال آبسی (ابتدای مهرماه ۱۴۰۱) تا ۲ اردیبهشت‌ماه، به‌طور متوسط ۱۶۷ میلی‌متر بارندگی در کشور ثبت شده که مقدار نرمال به‌طور میانگین ۱۹۸ میلی‌متر است، بنابراین حدود ۱۶ درصد بارندگی کشور نسبت به میانگین بلندمدت کاهش یافته است.» او با اشاره به کم‌بارش‌ترین استان‌ها گفت: «استان‌های سمنان ۲۴ درصد، تهران ۴۰ درصد، قزوین ۳۹ درصد و خراسان رضوی ۳۷ درصد کم‌بارشی نسبت به شرایط نرمال داشته‌اند. مرکز تا جنوب و جنوب شرق کشور، کم‌بارشی قابل ملاحظه‌ای داشته‌اند. فارس ۳۰ درصد، هرمزگان ۲۸ درصد و کرمان ۲۵ درصد، بارش کمتر از نرمال داشته‌اند.»

بازداشت ۲۰ فروشنده سوالات کنکور

رئیس پلیس فضای فراگفت که بیش از ۳۰۰ فقره تارنمای فعال در زمینه تبلیغ فروش سوالات آزمون سراسری، شناسایی شده که از این تعداد ۸۰ مورد موضوع تحت اقدام عملیاتی بوده و تعداد ۲۰ نفر از مدیران و گردانندگان اصلی این صفحات، کانال‌ها و اکانت‌ها که مدعی فروش و واگذاری سوالات کنکور سراسری سال ۱۴۰۳ با قبولی تضمینی در کنکور و آزمون‌ها و واگذاری ادوات تقلب‌افزار بوده‌اند، دستگیر شده و برای سیر مراحل قانونی، پرونده‌شان به مرجع قضایی ارجاع شده است. به گزارش ایسنا، وحید مجید ادامه داد: «برابر رصدهای صورت گرفته و تحلیل‌روش‌های کلاهبرداری افراد مذکور، مشخص شده است دریافت‌رمزار و مسکوکات طلا و سکه نیز یکی از روش‌های دریافت وجوهات از سوی مجرمان بوده است. تاکنون در این رابطه بالغ بر ۶۰ میلیارد ریال معادل رمزار و تعداد ۵۰ قطعه انواع سکه طلا از این افراد کلاهبردار، کشف و ضبط شده است.»

علنی یا مخفی؟

«هم‌میهن» در گفت‌وگو با کارشناسان اصل برگزاری دادگاه‌ها به صورت عمومی را بررسی کرد

شادی مکی

خبرنگار گروه جامعه

گزارش حقوقی

دادگاه‌های علنی یا غیرعلنی؟ این موضوعی است که در سال‌های اخیر و به‌صورت ویژه در یک‌سال‌ونیم گذشته بسیار موردتوجه قرار گرفته و بارها بر علنی‌بودن دادگاه‌ها به‌ویژه در پرونده‌های سیاسی و امنیتی تأکید شده است. موضوعی که موردتوجه رئیس قوه قضائیه هم قرار گرفته. چند روز پیش حجت‌الاسلام غلامحسین محسنی‌اژه‌ای، در دیدار با نمایندگان منتخب مجلس دوازدهم، بر ضرورت برگزاری دادگاه‌های علنی تأکید کرد و گفت: «شما کلمه قانون را از من زیاد شنیده‌اید. بنده محسنی‌اژه‌ای همیشه طرفدار این بودم که غیر از مواردی که قانون اساسی اجازه نمی‌دهد، دادگاه‌های مان را علنی برگزار و منتشر کنیم.» حقوقدان‌ها تأکید می‌کنند براساس قوانین، اصل بر برگزاری دادگاه‌ها به‌صورت علنی است و شرایط برگزاری دادگاه‌های غیرعلنی را قانون مشخص کرده. آنها می‌گویند اظهارات رئیس قوه قضائیه تنها تأکید بر قوانین موجود است و باید به مرحله اجرا و عمل برسد. موضوع مهم دیگر در این بین فراهم کردن اقتضات برگزاری دادگاه‌های علنی است؛ مواردی که از نوع رفتار قاضی با متهم تا حضور بدون گزینش افراد در دادگاه‌ها را در برمی‌گیرد. جامعه‌شناسان معتقدند دادگاه‌های غیرعلنی، این شائبه را زرد و جدان عمومی جامعه ایجاد می‌کند که آراء و تصمیمات صادره از دادگاه‌های علنی دارای مشروعیت کافی نیستند.

البته اظهارات اژه‌ای را می‌توان نوعی تذکر و شاید اعتراض به اجرایی‌نشدن دقیق اصل علنی‌بودن دادگاه‌ها در نظام قضایی کشور هم به حساب آورد. نگاهی به برگزاری دادگاه‌های معمولاً غیرعلنی برای معترضان بازداشت‌شده در سال‌های ۱۴۰۱، ۱۳۹۸ و ۱۳۹۶ شاهدهی بر این موضوع است. جامعه‌به‌ویژه بعد از اعتراضات سال ۱۴۰۱ به‌شدت دنبال کسب خبر از حال‌وروز بازداشت‌شدگان و نحوه رسیدگی به پرونده آنها در جلسات دادگاه بود. با این حال با وجود اهمیت اجتماعی و سیاسی این موضوع، دادگاه‌ها به‌صورت غیرعلنی برگزار و در برخی موارد مجازات‌های سنگینی هم برای معترضان بازداشت‌شده صادر شد. این در حالی بود که مردم تنها از طریق گفت‌وگو رسانه‌ها با وکلای این پرونده‌ها یا برخی اظهارنظرهای مسئولان قضایی کشور تا حدودی در جریان سرانجام این افراد قرار می‌گرفتند. در آن زمان با توجه به اعتراضات وکلای پرونده‌ها بسیاری از حقوقدان‌ها و حتی بخشی از جامعه این سوال را مطرح می‌کردند که این آراء چگونه صادر شده و نحوه رسیدگی در دادگاه به چه‌صورت بوده است؟ پرسشی که لازم بود، پاسخی مناسب و عینی به آن داده شود. در پرونده معترضان به اجبار در حجاب هم احکام سنگین و گاه عجیبی از سوی برخی شعب دادگاه‌ها صادر شد در حالی که این دادگاه‌ها هم به‌صورت غیرعلنی برگزار شده و از روند بررسی پرونده‌ها در این دادگاه‌ها خبری در دست نبود. این موضوع تا جایی پیش رفت که رئیس قوه در اظهاراتی از قضات خواست از صدور احکام موجب وهن و بی‌اعتباری دستگاه قضایی پرهیز کنند. به‌رحال آنگونه که حقوقدانان می‌گویند، حرکت به‌سمت برگزاری دادگاه‌های علنی می‌تواند برقراری امنیت و عدالت قضایی را در نظام قضایی کشور تضمین کند.

امنیت قضایی در سایه محاکمه علنی

هوشنگ پوربابایی، حقوقدان و وکیل دادگستری معتقد است، موافقت با برگزاری علنی دادگاه‌ها، تأکیدی بر یک امر قانونی است: «در اصل ۱۶۵ قانون اساسی، قانون‌گذار اصل را بر علنی‌بودن محاکم قرار داده: «محاکمات، علنی انجام می‌شود و حضور افراد بلامانع است، مگر آنکه به تشخیص دادگاه علنی‌بودن آن منافی عفت عمومی یا نظم عمومی باشد یا در دعاوی خصوصی طرفین دعوا تقاضا کنند که محاکمه علنی نباشد.» انطور که این حقوقدان تأکید می‌کند، برای برگزاری دادگاه‌ها به‌صورت غیرعلنی تنها سه شرط وجود دارد: نخست اینکه به‌تشخیص قاضی، علنی‌بودن دادگاه منافی عفت عمومی باشد، مانند پرونده‌های زنا، روابط نامشروع و امثال آن، دوم اینکه برگزاری علنی دادگاه برخلاف نظم عمومی باشد و سوم در دعاوی خصوصی هم طرفین می‌توانند تقاضا کنند دادگاه به‌صورت علنی برگزار شود. او به اصل ۱۶۸ قانون اساسی که دادگاه جرائم سیاسی و مطبوعاتی را مدنظر قرار داده هم اشاره می‌کند: «رسیدگی به جرائم سیاسی و مطبوعاتی، علنی است و با حضور هیئت‌منصفه در محاکم دادگستری صورت می‌گیرد. نحوه انتخاب، شرایط، اختیارات هیئت‌منصفه و تعریف جرائم سیاسی را قانون براساس موازین اسلامی معین می‌کند. براساس اصل ۱۶۸

برای برگزاری دادگاه علنی رسیدگی به جرائم سیاسی و مطبوعاتی هیچ شرطی وجود ندارد و قانون‌گذار به‌صورت مطلق عنوان کرده که رسیدگی به این پرونده‌ها باید با حضور هیئت‌منصفه و در یک دادگاه علنی انجام شود.» او ادامه می‌دهد: «ماده ۳۵۲ قانون آئین دادرسی کیفری هم اصل را بر علنی‌بودن دادگاه‌ها قرار داده و مقرر می‌کند، محاکمات دادگاه علنی است، مگر در جرائم قابل گذشت که طرفین یا شاکی، غیرعلنی بودن محاکمه را در خواست کنند. همچنین دادگاه پس از اظهار عقیده دادستان، قرار غیرعلنی بودن محاکم را در این موارد صادر می‌کند، به این صورت که: الف- امور خانوادگی و جرائمی که منافی عفت یا خلاف اخلاق حسنه است. ب- علنی‌بودن، محل امنیت عمومی یا احساسات مذهبی یا قومی باشد، براساس اعلام این حقوقدان، بنابر این ماده قانونی، اگر دادگاه بخواید جلسات خود را به‌صورت غیرعلنی برگزار کند، باید قرار می‌بنی بر غیرعلنی بودن جلسات، صادر کند. در این ماده هم قانون‌گذار بر ضرورت برگزاری دادگاه غیرعلنی را مشخص کرده است. ازطرف دیگر در تبصره ماده ۳۵۲ آمده است که منظور از علنی‌بودن محاکمه، ایجاد نکردن مانع برای حضور افراد در جلسات رسیدگی است. یعنی براساس این تبصره قانونی، نباید مانعی برای حضور افراد در جلسات دادگاه وجود داشته باشد.» پوربابایی همچنین تأکید می‌کند که اگر چه تأکید رئیس قوه قضائیه بر اجرایی‌شدن قانون اساسی مثبت است، اما باید دید آیا واقعاً ساختار برگزاری محاکم علنی هم در کشور وجود دارد؟ یعنی آیا دادگاه‌ها می‌پذیرند افراد مختلف بدون هرگونه مانعی اجازه حضور در محاکم مختلف را داشته باشند؟ آیا قوه قضائیه به قضات خود تکلیف کرده به افراد به‌عنوان ناظر عمومی اجازه حضور در محاکم مختلف را بدهند؟ اگر منظور از دادگاه علنی، انتشار محتوای محاکم در رسانه‌هاست، آیا قضایی برای حضور خبرنگاران و ضبط و در صورت لزوم پخش آنچه در محاکم می‌گذرد، توسط خبرنگاران وجود دارد؟» او ادامه می‌دهد: «در ماده ۳۵۳ قانون آئین دادرسی کیفری آمده که اگر حضور افراد و خبرنگاران در جلسه رسیدگی بلامانع بود، انتشار جریان دادرسی و گزارش پرونده که متضمن بیان مشخصات شاکی و متهم و هویت آنهاست، مجاز نیست. یعنی خبرنگار مجاز نیست که ضمن حضور در دادگاه، مشخصات افراد را منتشر کند. بنابراین رئیس قوه قضائیه باید بر ایجاد شرایط مناسب برای برگزاری جلسات علنی تأکید کند. این در حالی است که در سال‌های گذشته گاهی مشاهده می‌شد در محاکم علنی، شرایط خاصی حاکم بود و همه افراد اعم از افکار عمومی، حق حضور در محاکم را نداشتند.»

ایسنا حقوقدان برگزاری دادگاه‌های علنی را در واقع یکی از شرایط برگزاری دادرسی منصفانه می‌داند: «با حضور آزادانه افراد در جلسات دادگاه و مشاهده جریان رسیدگی از نزدیک، مردم از اجرای دقیق قوانین مطلع شده و از بی‌طرفی بودن دادرسی اطمینان حاصل کرده و در نهایت از برقراری عدالت قضایی اطمینان حاصل می‌کنند. به‌عبارت‌دیگر، رسیدگی علنی به پرونده‌ها امکان نظارت عمومی مستقیم مردم بر جلسات دادگاه را فراهم می‌کند که این موضوع امنیت قضایی و حقوقی را به دنبال خواهد داشت. در حقیقت یکی از شرایط برای اطمینان یافتن قوه قضائیه از وجود قضات مسلط به قوانین و پاکدست از یک‌طرف و پرهیز از هرگونه شبهه در نحوه دادرسی، همین برگزاری علنی دادگاه است.» پوربابایی به قوه قضائیه توصیه می‌کند که اگر درصدد اجرای اصول ۱۶۵ و ۱۶۸ قانون اساسی و ماده ۳۵۲ قانون آئین دادرسی کیفری است، به‌جای تأکید بر قوانین موجود، ساختار برگزاری چنین دادگاه‌هایی را نیز فراهم کند: «به‌عنوان مثال، رئیس قوه می‌تواند طی بخشنامه، آئین‌نامه یا دستورالعملی به قضات اعلام می‌کند باید در محاکم، ترتیبی اتخاذ کنند هر فردی در هر شرایطی، حق حضور در دادگاه را از ابتدا تا انتهای آن داشته باشد، البته جز در مواردی که قانون‌گذار منع کرده است. درواقع در این بخشنامه یا دستورالعمل باید مصداق آنچه در بند «ب» ماده ۳۵۳ قانون آئین دادرسی کیفری آمده، مشخص شوند تا از گسترش دامنه شمول آن به همه موارد جلوگیری شود. به‌این‌دیگر نمی‌توانیم دامنه قیود ذکرشده در این ماده را چنان گسترش دهیم که باعث زیر سوال رفتن اصل

عکس: میزبان

قانون شود. ازطرف دیگر رئیس قوه قضائیه می‌تواند با تعیین ناظری برای نظارت بر اجرای آئین‌نامه یا دستورالعمل مربوطه در دادگاه‌ها، شرایط را به سمت علنی‌بودن محاکم سوق دهد.»

گاهی قضات تمایل ندارند

به‌جز فراهم نبودن ساختارهای لازم برای برگزاری دادگاه‌های علنی، چه موانع دیگری در این مسیر وجود دارد؟ مثلاً نهادهای امنیتی یا برخی قضات خاص هم در برگزار نشدن دادگاه‌های علنی، نقشی ایفا می‌کنند؟ سوالی که پوربابایی در پاسخ به آن می‌گوید: «مجموعه عوامل ممکن است در برگزار نشدن دادگاه‌ها به‌صورت علنی دخالت داشته باشند، اما پرونده‌هایی که در دادگاه‌های انقلاب مورد رسیدگی قرار می‌گیرند، جزو همان استثنائاتی هستند که مورد تأکید ماده ۳۵۲ آئین دادرسی کیفری قرار گرفته‌اند. یعنی ممکن است برگزاری علنی محاکمه، محل امنیت عمومی باشد. اگر چه دادگاه باید در این موارد هم اقدام به صدور قرار برای برگزاری غیرعلنی دادگاه کند و این قرار ضمن ابلاغ به طرفین قابل اعتراض هم باشد.» او این را هم می‌گوید که نه‌تنها قیود ذکرشده در قانون برای برگزاری دادگاه علنی می‌تواند مانعی بر سر اجرای آن باشد، بلکه شرایط برگزاری دادگاه‌های ما و شرایطی که قضات به آن عادت کرده‌اند هم می‌تواند مانعی جدی بر سر اجرای اصل علنی‌بودن محاکم ایجاد کنند: «نگاه قضات بسیار مهم است، یعنی گاهی قضات تمایلی برای برگزاری محاکم‌شان به‌صورت علنی ندارند، زیرا در محاکمه علنی باید اصول و تشریفات دادرسی به‌صورت دقیق برگزار شود. در چنین محاکمی، قاضی باید با آداب و نزاکت خاصی رفتار کرده و آداب حقوقی و اخلاقی را رعایت کند، نگاه بی‌طرفانه داشته باشد و صورتجلسات را هم تنظیم کند. این موارد می‌تواند برای قاضی دست‌وپاگیر باشد.» پوربابایی تأکید می‌کند، باید پذیرفت که علنی‌بودن محاکم به‌نفع مردم و قوه قضائیه است: «امروز در افکار عمومی جامعه ما چنین شایع شده که دادگاه‌های ماناسالم هستند، علنی‌بودن دادگاه‌ها باعث می‌شود که جامعه این شایعه را نپذیرد و از نزدیک، شاهد رفتارهای قانونی و آراء قانونی صادرشده توسط قضات باشد. با این شیوه، شبهات نسبت به دستگاه قضایی نیز برطرف می‌شود.»

حضور گزینشی افراد در برخی محاکم

صالح نیکبخت، دیگر وکیل دادگستری هم بر این موضوع تأکید می‌کند که مطابق با قانون اساسی و قوانین عادی کشور، اصل بر برگزاری دادگاه‌ها به‌صورت علنی است. او با اشاره به استثنائات این اصل می‌گوید: «مشکل اساسی این است که در مواردی که علنی‌بودن دادگاه ایرادی ندارد، دادگاه‌ها به‌صورت غیرعلنی برگزار می‌شود، به‌ویژه در دادگاه‌های انقلاب که معمولاً به پرونده‌های سیاسی یا به تعبیر مقامات، به پرونده‌های ضدامنیتی رسیدگی می‌کنند. مثلاً در سال گذشته، دادگاه تعدادی از وکلای دادگستری به اتهام تبلیغ علیه نظام، به‌صورت غیرعلنی برگزار شد و در این دادگاه‌ها وکلای مذکور، محکوم و از برخی حقوق اجتماعی نیز محروم شدند. بنابراین اگر رئیس دستگاه قضایی قصد استفاده از اختیارات قانونی خود را دارد، می‌تواند شرایطی را فراهم کند که دادگاه‌ها موارد برگزاری غیرعلنی جلسات رسیدگی را مطابق با قانون آئین دادرسی کیفری محدود به مواردی کنند که در این قانون مورد تأکید قرار گرفته است.» این حقوقدان بر این موضوع هم تأکید می‌کند که غیرعلنی‌بودن دادگاه‌ها برخلاف آنچه در نص قانون آمده تبدیل به یک رویه شده و تقریباً همه دادگاه‌ها به همین شیوه برگزار می‌شوند، مگر در مواردی که مقامات نظرشان بر علنی‌بودن دادگاه باشد: «تجربه نشان داده که تنها در برخی از جرائم سیاسی و حساس، دادگاه‌ها به‌صورت علنی برگزار شده‌اند و در این موارد هم غالباً افراد خاص و محدود موردنظر در دادگاه حضور داشته‌اند، یعنی برخی حاضران در دادگاه به‌صورت گزینشی انتخاب شده‌اند، این در حالی است که منظور از علنی‌بودن، حضور بدون مانع همه افراد در دادگاه و آگاهی آنها